

Boerenzwaluw Project Nederland

Regioverslag Noord-Veluwe

2023

Samenstelling: B. van den Brink.



**Boerenzwaluw man landt op hek.
Polder Oosterwolde, 14 mei 2018.
Foto:© B. v d Brink.**

BOERENZWALUW PROJECT.
Regioverslag Noord-Veluwe 2023.

Dit verslag is het 31^{ste} regioverslag van de regio Noord-Veluwe.

Algemeen.

Het onderzoek naar het wel en weer van boerenwaluwen in de regio Noord-Veluwe is begonnen in 1992 met de start van het Boerenwaluw Project Nederland. In 7 regio's verdeeld over Nederland werden broedpopulaties van boerenwaluwen gevolgd.

In 1998 ging dit over in het Euring Swallow Project, een project dat in 20 Europese landen liep tot 2004. Het leverde veel onderzoek en veel publicaties over de boerenwaluw op.

Een aantal ringers in Nederland besloot na 2004 door te gaan met het volgen van de populatie in hun regio binnen het RAS-project van het Vogeltrekstation. Mijn regio Noord-Veluwe maakte daar ook deel van uit. In 2017 besloot ik het bezoek op de meeste erven te beëindigen en me te beperken tot alleen de RAS-adressen. Daarvan is dit het verslag.

Het RAS-project (Retrapping Adults for Survival) is een onderzoeksproject van het Vogeltrekstation te Wageningen. Op de aparte RAS-erven worden jaarlijks de oudervogels gevangen en onderzocht. Bovendien worden alle nesten gevolgd door elke 10 dagen de nesten te controleren en de nestjongen te ringen. Deze gegevens worden ingevoerd in het Nestkaart Project van Sovon die met de gegevens van andere ringers de jaarlijkse ontwikkelingen bijhoudt en bundelt.

Al die jaren heeft de Stichting Hirundo (door een aantal vrienden van mij en mezelf opgericht) het financieel mogelijk gemaakt om alle benodigde materialen aan te schaffen en ook in Afrika onderzoek naar boerenwaluwen te doen. Deze stichting heeft de ANBI-status wat betekent dat alle giften en donaties aftrekbaar zijn voor de belasting en geen belasting hoeft te worden betaald over de inkomsten van de lezingen en fotografie. ANBI staat voor: Algemeen Nut Beogende Instelling.

In 2011 en 2012 zijn in het kader van totaal 100 mannetjes van boerenwaluwen van een **geolocator** voorzien. 24 van deze geloggerde boerenwaluwen zijn teruggevangen. Deze vogels hebben fantastische gegevens opgeleverd over hun reis en verblijf in Afrika. In onze regio werden twee boerenwaluwen met geolocator teruggevangen bij Cor de Zwaan in Oldebroek en één in de schapenshuur van Gerton en Nettie Huisman te Noordeinde. Voor alle details zie www.boerenwaluw.nl. Er is na 2012 geen vervolg gekomen met dit programma.

Onder aanvoering van Jouke Altenburg is een groepje ringers bezig eindelijk een artikel te schrijven over dit project. Het gebruik van de geolocators heeft prachtige en waardevolle gegevens opgeleverd. Naar verwachting wordt in de loop van 2024 dit artikel gepubliceerd.



Avondvangst op de slaapplek bij Elburg. Foto: Bennie van den Brink.

Inleiding.

In het kader van het RAS-project kom ik nog alleen op de erven die binnen het RAS-project vallen om de nestjongen te ringen en de oudervogels te vangen om die te onderzoeken. De gegevens hiervan zijn waardevol bij het berekenen van de verspreiding van de nestjongen (dispersie) en de overleving van de oudervogels. Deze adressen zijn:

G. Huisman, Noordeinde
W. Bos en H.W. van Dijk in Kerkdorp
C. de Zwaan te Oldebroek

De volgende zaken worden nog gevolgd:

- **het terugvangen van de broedvogels** (het RAS-project),
doel: overleving en plaatstrouw van oudervogels bepalen en dispersie (verspreiding) van de nestjongen in beeld krijgen,
- **het ringen van de nestjongen** op deze adressen.

Verder doe ik nog:

- **het vangen op de slaappleatsen** in het riet rond Elburg.
Doel: inzicht krijgen over de herkomst van de vogels en het opvetten (voorbereiding voor de trek) in de nazomer.
Over dit opvetten heb ik een artikel geschreven wat opgenomen is in Limosa 2019 92.1 blz 16-23 met als titel: *Het opvetten van boerenzwaluwen voorafgaand aan de najaarstrek*.

Elk jaar worden door mij alle nestgegevens ingevoerd in het nestkaartenprogramma van Sovon. Andere ringers doen dit ook en zo krijgt Sovon een groot bestand aan broedgegevens over de boerenzwaluw. Alle nestgegevens ingevuld op de Nestkaart van SOVON leveren een belangrijke bijdrage in het berekenen van het jaarlijkse broedsucces (zoals in tabel 3). Het aantal geringde nestjongen kan in combinatie met het RAS project (het terugvangen van de broedvogels) een waardevolle bijdrage leveren in het bepalen van de **overleving** en **dispersie** (verspreiding in het volgend broedseizoen) van de jonge vogels. Zie hiervoor verderop in dit verslag.

In 2023 is er weer op diverse avonden in juli, augustus en september gepoogd boerenzwaluwen te vangen en te ringen op de gemeenschappelijke **slaappleats** in de rietvelden van de randmeren nabij Elburg. Er werden in totaal 2137 boerenzwaluwen gevangen en geringd: 1919 1^e jaars vogels en 218 adulten. Hieronder bevonden zich 21 hervangsten van vogels die bijna allemaal afkomstig waren uit het eigen ringgebied. Het waren 13 nestjongen uit Oldebroek, Kerkdorp en Noordeinde en een nestjong uit Hattem en Hasselt. De adulten waren veelal terugvangsten van de slaappleats uit voorgaande jaren met als oudsten een 1^e jaars van 18aug2018 en van 29juli2019.

Vermeldenswaard nog is de vangst van een juveniele **hybride**, een kruising van boerenzwaluw x huiszwaluw op de slaappleats op 22 augustus 2023. De vogel was ongeringd dus herkomst onbekend. In de loop der tijd zijn al verscheidene van deze kruisingen waargenomen en / of geringd. Op www.boerenzwaluw.nl/onderzoek/hybride-boerenzwaluwen staan vrijwel alle vangsten in Nederland (voor zover bekend) vermeld en een bijdrage over het ontstaan van dergelijke hybriden.

Het rietveld bij de Korte Waarden werd dit jaar niet gebruikt door spreeuwen, waardoor de boerenzwaluwen niet werden verdreven. Naar schatting bevonden zich in augustus maximaal 2000 boerenzwaluwen op de slaappleats. Deze aantallen zijn veel kleiner dan in de jaren negentig.



Avondvangst met Benno op de slaappleats van boerenzwaluwen aan de Korte Waarden, Veluwemeer, bij Elburg. 4 augustus 2023. Foto: Bennie van den Brink.

De slaappleats werd al rond 7 september verlaten, toen er nog 6 boerenzwaluwen gevangen konden worden. Kennelijk vertrokken ze toen al richting Afrika. Het lijkt erop dat de start van de herfstmigratie de laatste decennia vroeger begint.

Tabel 1. Vangst boerenzwaluwen 2023 op slaappleats Elburg.

Slaappleats 2023:	overj onger	1^e j. onger	totaal	hervangsten (ger)
Elburg	218	1919	2137	21

Het weer in het broedseizoen 2023.

Voor de boerenzwaluwen was het een jaar met verschillende gezichten: koud in het voorjaar, heet in de zomer en een natte nazomer. Met een gemiddelde temperatuur van 18,4 °C tegen 17,5 °C normaal komt de **zomer** van 2023 in de top-10 van warmste zomers sinds 1901.

Met een gemiddelde temperatuur van 9,7°C was de lente iets aan de koele kant. **Maart** was iets zachter dan normaal met een gemiddelde temperatuur van 7,0°C. Het koele voorjaar kwam vooral door **april**, die met een gemiddelde temperatuur van 8,7°C koel was. **Mei** week niet veel af van het langjarig gemiddelde met 13,5°C. Tot een warme dag (maximumtemperatuur 20,0 °C of hoger) kwam het deze lente in De Bilt pas op 4 mei. Normaal zijn er in april al vier à vijf warme dagen. De lente was zeer nat met gemiddeld over het land 205 mm. neerslag (gem.148 mm). In deze eeuw was alleen 2006 natter met 234 mm. **Juni** was met 19,4 °C sinds 1901 nog nooit zo warm en zonnig. **Juli** was met 18,1 °C iets minder warm dan normaal (18,3 °C). Op vijf juli kreeg vooral het noordwesten en noorden te maken met de zeer zware zomerstorm Poly. Hiervoor gold in het noordwesten code rood, elders oranje of geel. Met gemiddeld 110 mm tegen normaal 78 mm regen was juli nat. De maand **augustus** was met een gemiddelde temperatuur van 17,6 °C. iets koeler dan normaal. De zonneschijn was met 209 uur vrijwel normaal. Er viel duidelijk meer neerslag dan normaal. Het beeld van deze zomer past in dat van het veranderende klimaat: zonnige en warme zomers met een grillig neerslagpatroon waarbij langdurige droge en natte perioden elkaar afwisselen. (Bron: KNMI)

Legbegin.

De aankomst van de boerenzwaluwen werd in 2023 leek vrij normaal te zijn verlopen. Er waren voor zover bekend weinig meldingen over stof- en zandstormen in Afrika tijdens de voorjaarsstrek.

Bij Cor de Zwaan arriveerde de 1^e zwaluw op 30 maart in de stal. Toch ontstond er enige stagnatie in de loop van april: er waren een paar vroege legstarts, opgevolgd door een periode van weinig nieuwe vestigingen. Vooral bij Gerton en Nettie Huisman in Noordeinde kwamen de legstarts pas laat op gang.

Van de 37 door mij gecontroleerde broedparen waren er 6 paartjes die in april begonnen met de eileg! In 2022 waren dat er slechts 2!

Bij Cor de Zwaan legde het eerste paartje op 18 mei het 1^e ei, daarna volgden 22 april, 29 april en 3 paqren op 30 april. De rest volgde in mei.

Bij Bos in Kerkdorp werden de 1^e eitjes gelegd op 6 en 9 mei.

Bij Huisman in Noordeinde begonnen de vroegste 3 paren op 6, 7 en 8 mei met de eileg.

Daarna begonnen de meeste zwaluwen massaal met de eileg zodat de gemiddelde legstart van de eerste broedsels niet eens later was dan voorgaande jaren: 17 mei.

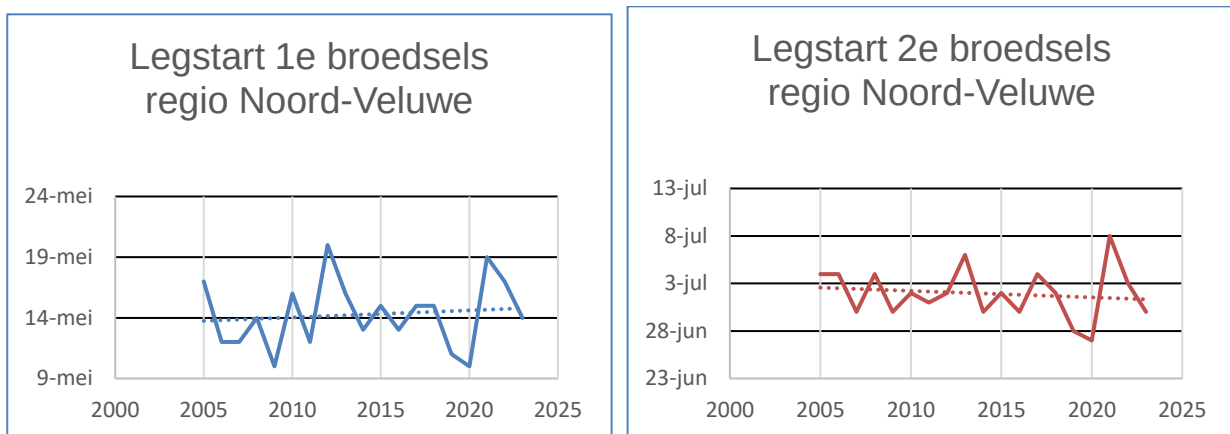
In tabel 2 en figuur 1 hieronder zien we dat in 2023 de gemiddelde legstart iets vroeger was dan vorig jaar, toen de zwaluwen later begonnen door oponthoud van zandstormen tijdens de voorjaarsstrek.

Tabel 2. Overzicht van de gemiddelde legdatum van het eerste ei in de regio Noord-Veluwe.

Gemiddelde legdatum 1e ei

jaar	1e legsel	2e legsel
2005	17-mei	4-juli
2006	12-mei	4-juli
2007	12-mei	30-juni
2008	14-mei	4-juli
2009	10-mei	30-jun
2010	16-mei	2-juli
2011	12-mei	1-juli
2012	20 mei	3 juli
2013	16 mei	6 juli
2014	13 mei	30 juni
2015	15 mei	2 juli
2016	13 mei	30 juni
2017	15 mei	4 juli
2018	15 mei	2 juli
2019	11 mei	28 juni
2020	10 mei	27 juni
2021	19 mei	8 juli
2022	17 mei	3 juli
2023	14 mei	30 juni

Figuur 1. Gemiddelde legstart 1^e en 2^e broedsels op alle erven.



In de figuur 1 Gemiddelde legstart 1^e en 2^e broedsels is ook de trendlijn aangegeven. De trend van de vervroeging van de gemiddelde legstart is bij de 1^e legfels niet merkbaar. Bij de 2^e broedsels is dit iets duidelijker. Landelijk is er wel iets meer vervroeging te bespeuren.



Sperrende jongen in buitennest. Noordeinde, 17juni 2011. Foto: Bennie van den Brink.

Broedsesultaten.

Meestal bevatten eerste legfels 5 eitjes en tweede broedsels 4 eitjes. Het berekend gemiddelde van de **legfelgroottes** in 2023 was: 1^e broedsels 4,85 eieren, 2^e broedsels 4,17 eieren. De **legfelgrootte** d.w.z. het aantal gelegde eieren in zowel de 1^e als de 2^e broedsel verschilt door de jaren heen niet veel. In 2023 was dit zelfs iets hoger. Zo te zien is er dus niets aan de hand met de eiproductie van de boerenwaluwen.

Het gemiddeld **nestsucces** van de **1^e broedsels** was in 2023 iets lager dan in 2022: ruim 73% van de nesten was succesvol, d.w.z. er vlogen tenminste 1 of meer jongen uit.

Het gemiddeld nestsucces van de **2^e broedsels** was dit jaar ook minder dan vorig jaar. Het aantal uitgevlogen jongen per nest is een stuk lager dan in voorgaande jaren.

Een waarschijnlijke oorzaak is de hogere jongensterfte door hitte tijdens de 1^e broedperiode en de lange koude en natte periode tijdens de tweede legfelperiode.

Er was slechts 1 derde broedsel wat mislukte. Het was van het vroegst beginnende paar bij De Zwaan.

In onderstaande tabel 3 zien we het **gemiddelde jaarlijkse broedsucces** van alle nesten.

Tabel 3. Overzicht van de **gemiddelde** legselgrootte, het **gemiddeld** aantal uitgevlogen jongen per nest en het **gemiddeld** nestsucces in % van alle nesten in de regio Noord-Veluwe.

	eerste broedsels			tweede broedsels		
jaar	Legsel-grootte	Uitgevlogen per nest	nestsucces %	Legsel-grootte	Uitgevlogen per nest	nestsucces %
2005	4,77	4,4	85,5	4,38	3,7	79,3
2006	4,73	4,4	75,2	4,34	4,0	69,8
2007	4,95	4,7	83,4	4,44	4,3	81,2
2008	4,82	4,6	75,5	4,19	3,7	79,6
2009	4,96	4,2	92,8	4,42	4,1	91,9
2010	4,79	4,2	87,1	4,28	3,7	77,5
2011	4,85	4,2	86,7	4,54	3,5	76,7
2012	4,77	4,4	70,3	4,47	4,1	69,1
2013	4,84	4,5	79,3	4,38	3,7	82,7
2014	4,78	4,4	88,2	4,42	3,9	85
2015	4,64	4,5	77,8	4,39	3,5	86,1
2016	4,94	4,5	81,2	4,35	4,0	80,5
2017	4,91	4,35	79,7	4,21	3,7	89,5
2018	4,74	3,81	90,1	4,05	3,75	87,3
2019	4,83	4,56	88,9	4,16	3,65	90,9
2020	4,8	4,27	88,8	4,2	3,68	78,75
2021	4,56	4,08	90,3	4,31	3,96	92,89
2022	4,71	4,13	76,9	4,04	3,55	82,3
2023	4,85	4,56	73,17	4,17	3,73	74,61

Het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per nest wordt berekend door het programma Nestkaart van SOVON. Een succesvol nest is een legsel waar tenminste 1 jong is uitgevlogen.

Het nestsucces is het percentage nesten dat tenminste 1 uitgevlogen jong produceert.

Op alle 4 RAS-erven hebben in 2023 37 paren boerenzwaluwen gebroed. Er zijn 234 jongen uitgevlogen, dat is een gemiddelde van 6,32 uitgevlogen jongen per broedpaar.

Dit gemiddelde van iets meer dan 6 uitgevlogen jongen per broedpaar is ongeveer het minimum om de boerenzwaluw populatie in stand te houden.

Overleving.

Elk jaar wordt gepoogd zoveel mogelijk broedvogels terug te vangen. Dat gebeurt door tijdens de jongenperiode, wanneer de oudervogels aan en afvliegen tijdens het voeren, een net op te zetten waarin de vogels gevangen kunnen worden. Niet elke nestplaats leent zich hiervoor. Een paartje dat in een open tuinhuisje broedt of in een erg open schuur ziet vaak de netten en laat zich niet vangen. De lage stallen bij De Zwaan en de schapenschuur bij Huisman zijn echter gunstige vangplekken waar de meeste broedvogels gevangen kunnen worden.

Het terugvangen van de broedvogels is belangrijk voor het verkrijgen van informatie over overleving van de broedvogels van voorgaande jaren, de herkomst van nieuwe vogels en leeftijdsopbouw.



Paartje boerenzwaluwen in een stal. Kamperveen, 9 juli 2014. Foto: Bennie van den Brink.

In tabel 4 zien we het jaar van ringen van de broedvogels. Bij de als adult geringde vogels is het geboortjaar niet bekend, maar zijn ze dus tenminste 1 jaar eerder geboren.

Van de 66 broedvogels die in 2022 zijn geringd werden er in 2023 22 teruggevangen. **Dat is een overleving van 33,3%.** Het gemiddelde overlevingscijfer van broedvogels is bijna 39%.

Van de 263 nestjongen die in 2022 zijn geringd zijn in 2023 slechts 7 vogels teruggevangen! Deze vogels zijn teruggekeerd naar hun geboorteplaats. De meeste van deze nestjongen zullen de trek naar de overwinteringsgebieden in Afrika en terug niet hebben overleefd.

We weten niet wat er met de andere vogels is gebeurd, maar die kunnen best in de omgeving zijn gaan broeden. Het overlevingscijfer van als nestjong geringde boerenzwaluwen is echter laag: 14,8 %: (Bron: Van der Jeugd, H. 2012. Rapport van het Vogeltrekstation: Overleving van de Boerenzwaluw in de periode 1989 – 2010).

Tabel 4. Samenstelling van leeftijden en ringjaar van de broedvogels van alle locaties.

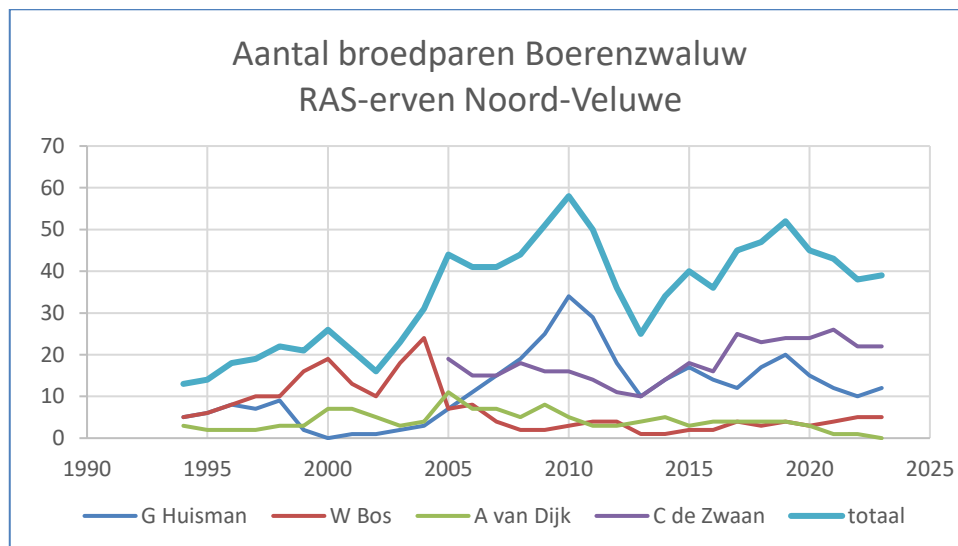
Broedpopulatie Noord-Veluwe	2017	2018	2019	2020	2021	2022	In 2023 aanwezig
Als broedvogel geringd			2	2	4	14	22
Als nestjong geringd	1		1	1	2	2	7
Op slaapplaats Elburg geringd				2		2	4
totaal	1		3	5	6	18	33

Tabel 5. Overzicht van het aantal broedparen per jaar op de RAS-erven vanaf de start in 2005. Daarvoor maakten de erven deel uit van het ESP (Euring Swallow Project).

RAS-erven	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
G. Huisman	7	11	15	19	25	34	29	18	10	14	17	14	12	17	20	15	12	10	12
W. Bos	7	8	4	2	2	3	4	4	1	1	2	2	4	3	4	3	4	5	5
A. van Dijk	11	7	7	5	8	5	3	3	4	5	3	4	4	4	4	3	1	1	0
C. de Zwaan	19	15	15	18	16	16	14	11	10	14	18	16	25	23	24	24	26	22	20
totaal	44	41	41	44	51	58	50	36	25	34	40	36	45	47	52	45	43	38	37

We zien dat het aantal broedparen op onze erven dit jaar nagenoeg gelijk is gebleven. Dat is een goed gegeven maar we hadden liever weer een stijging waargenomen.

Figuur 2. Aantal broedparen op de ESP en RAS-erven vanaf 1993.





Vrouwsteeuwal haalt nestmateriaal bij een plas. Elburg, 11 mei 2021. © Foto: Bennie van den Brink.

Bijzonderheden.

In 2023 was de **oudste boerenzwaluw** opnieuw het mannetje dat ook vorig jaar al de oudste was en nu opnieuw een jaar had overleefd. De vogel was als nestjong op 2aug2017 bij Cor de Zwaan in Oldebroek en nu opnieuw op zijn geboorte-erf broedde. Tussentijds werd hij alleen in 2021 en 2022 hier als broedvogel teruggevangen. Deze zwaluw was nu 6 jaar oud.

Bij Cor de Zwaan heeft waarschijnlijk een steenuil een aantal keren in juni in de broedruimte op de deel een aantal nesten leeggehaald. Van 5 nesten waren de jongen verdwenen voordat ze konden uitvliegen. Dat drukt natuurlijk het uitvlieggemiddelde. Gelukkig heeft hij niet de eerste en tweede stal bezocht.

Bij fam. Bos in Kerkdorp heeft een paartje boerenzwaluwen wel 2 maanden lang tevergeefs gepoogd een nest te bouwen in het tuinhuisje. Dat was verboden gebied voor ze vanwege het aanwezige meubilair, maar ondanks het ophangen van tuinnetten langs de zoldering en het afplakken van randjes bleven ze verwoed pogen daar een nest te maken. Na een week of 8 begrepen ze dat ze daar niet welkom waren. Prima nestgelegenheid in de schuur, werkplaats en stal maar niet daar. In die tussentijd hadden ze een eerste broedsel kunnen produceren. Verkeerd geïnvesteerde moeite en tijd.

Bij de familie Van Dijk ook in Kerkdorp broedden dit jaar voor het eerst geen boerenzwaluwen meer. Jammer. Wel vestigde zich een ooievaarspaar op het erf op de voersilo, waarvan de 3 jongen geringd werden en voorspoedig uitvlogen..

RAS-project en ringgegevens.

Algemeen.

RAS staat voor: **Retrapping Adults for Survival**, ofwel: terugvangen van volwassen dieren voor het bepalen van de **Overleving**, en is van oorsprong een Engels project dat op alle soorten vogels toegepast kan worden. Het RAS-project vraagt jaarlijks de gegevens van **tenminste 30 broedparen**, die elk jaar op dezelfde plek opnieuw gevangen moeten worden. Zo kan de jaarlijkse overleving berekend worden van deze vogels. Het is een arbeidsintensief werk.

In Nederland waren in 2023 196 RAS-projecten actief met 46 soorten. Er waren in 2023 24 boerenzwaluw RAS-projecten ingeschreven bij het Vogeltrekstation. De langstlopende soorten zijn koolmees, pimpelmees, bonte vliegenvanger en boerenzwaluw. De onderzoekers zijn meestal mensen die zich gespecialiseerd hebben in onderzoek aan een bepaalde vogelsoort of vogelringsers die daar alles van willen weten. Dat geldt natuurlijk ook voor de deelnemers van het boerenzwaluwproject.



Net uitgevlogen jongen worden gevoerd door het mannetje. Kerkdorp, 18 juni 2008. Foto: Bennie van den Brink.

Vanaf 2005 na de beëindiging van het Euring Swallow Project heb ik in mijn regio een RAS-project aangemeld. Hiervoor heb ik een aantal erven gekozen waar:

- A: genoeg paren boerenzwaluwen broeden
- B: ze goed te vangen zijn.

Ze zijn gekozen op grond van de goede vangmogelijkheden en spreiding van de broedlocaties.

In 2018 heb ik het aantal RAS-erven verder beperkt tot de huidige 4 overgebleven adressen.

In onderstaande tabel 6 is weergegeven welk deel van de adulte (volwassen) broedvogels ik heb gevangen en hoeveel hiervan al een ring droegen.

Op de RAS-adressen broedden in 2023 37 paartjes boerenzwaluwen wat 74 broedvogels zijn. Ik heb daarvan 68 volwassen vogels gevangen, wat 85,5% van het totaal is. Zie tabel 6 hieronder .

*Tabel 6. Aantal op de gezamenlijke **RAS-erven** geringde boerenzwaluwen in 2023.*

Regio:	aantal RAS broedparen	Gevangen vogels	aantal ad. ongeringd	aantal ad. met ring
N.-Veluwe	37=74 vogels	68=85,5%	32	36=52,9%

Hieronder volgen de gegevens van alle boerenzwaluwen op de **RAS-erven**.

NOORDEINDE.

Gerton en Nettie Huisman.



*De schapenschuur van Gerton en Nettie Huisman. De invliegopening is de bovendeur rechts.
Noordeinde 26 juni 2023. Foto: Bennie van den brink.*

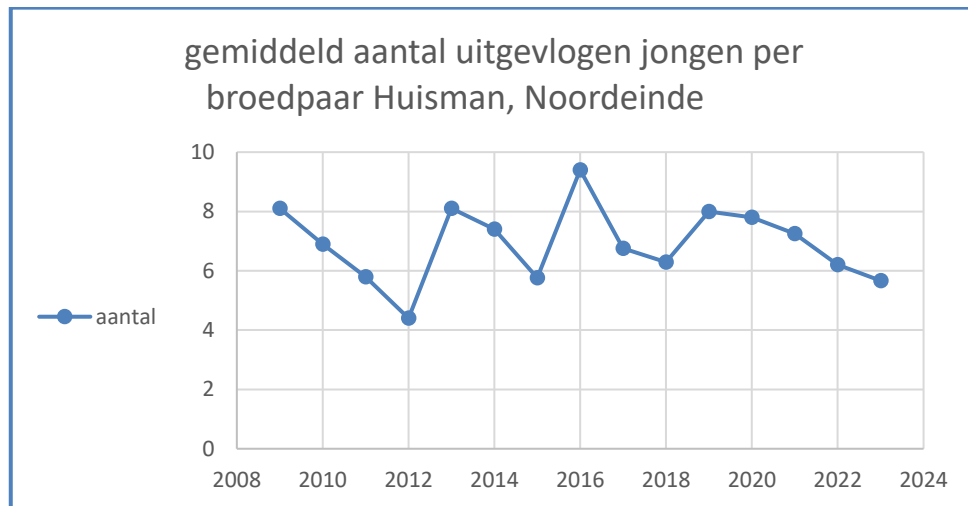
In 2023 broedden hier 12 paartjes, gelukkig weer 2 meer dan vorig jaar. Van deze 24 broedvogels werden er 23 gevangen: 12 mannen en 11 vrouwen. Van de gevangen vogels waren er 11 al geringd: 5 mannen en 6 vrouwtjes. Dat is 47,8% en duidt op een goede overleving. Van de ongeringde broedvogels waren dat 7 mannen en 5 vrouwtjes. Dit is een veel evenwichtiger verdeling dan in 2022 toen het merendeel van de ongeringde vogels uit vrouwtjes bestond.

Er vlogen 68 jongen uit, wat een gemiddelde is van 5,66 per paar. Dat is iets minder dan vorig jaar. Ook zien we een geleidelijke daling vanaf 2018. Hopelijk wordt 2024 succesvoller.

Tabel 7. Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per jaar per broedpaar bij G. Huisman.

jaar	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
aantal	8,3	8,1	6,9	5,8	4,4	8,1	7,4	5,76	9,4	6,75	6,29	8	7,8	7,25	6,2	5,66

Figuur 3. Uitgevlogen jongen bij Huisman, Noordeinde.



Achter in de schapenschuur van Huisman zitten de boerenzwaluwen graag op een buis. Een onderonsje bij een paartje. Noordeinde, 14 mei 2014.

De gegevens van de 11 **geringde broedvogels van 2023** ziet u hieronder.

- Man, in 2019, 2020, 2021 en 2022 broedvogel. In 2023 was deze vogel minstens 5 jaar oud en een trouwe broedvogel in de stal.
- Man, in 2020, 2021 en 2022 al broedvogel.
- Vrouw, in 2021 en 2022 broedvogel.
- Vrouw, op 2aug2022 als 1^e jaars vogel geringd op de slaapplaats bij Elburg.
- Vrouw, op 18aug2022 als 1^e jaars vogel geringd op de slaapplaats bij Elburg.
- Verder 3 mannen en 3 vrouwen die in 2022 hier ook broedden.

KERKDORP.

Familie Bos.

Ook dit jaar broedden er weer 5 paartjes op het erf. Ze hadden allemaal weer een eigen broedruimte gekozen: in de garage, de schapenschuur, de open trekkerschuur, het fietsenschuurtje (van zoon Jan) en het tuinhuisje. Vroeger broedden alle paartjes in de schapenschuur waardoor ze gemakkelijker gevangen konden worden.

De zwaluwen begonnen hier laat met de eileg: op 6 en 9 mei werden de eerste eitjes gelegd.

Er werden 37 nestjongen vliegvlug, wat een uitvlieggemiddelde van 7,4 per paar is. Dat is een mooi gemiddelde.

Van de 10 broedvogels kon ik er slechts 3 vangen. Hiervan waren er 2 met een ring.

De gegevens van deze **geringde broedvogels van 2023** zijn:

- Zowel de man als de vrouw broedden in 2022 in de schapenschuur.

Arend v. Dijk.

In 2023 heeft helaas geen enkel paartje boerenzwaluwen op het erf gebroed.

OLDEBROEK.

Cor de Zwaan,

De boerderij van Cor en Gea heeft 3 broedruimtes: de deel in het woonhuis en twee stallen met een lage zoldering. De deel van het woonhuis is niet meer in gebruik voor vee, maar kennelijk beschouwen de zwaluwen dit als een veilige plek en broedden hier graag.

In de 1^e en 2^e grupstal met lage zoldering staan de koeien die daar gemolken worden en daar 's nachts blijven staan. Overdag gaan ze 's zomers naar de weide. Ik kan dan pas de broedvogels gaan vangen als het vee uit de stal is. In 2004 is hier voor het eerst gevangen, nadat de eigenaar had gezien dat er diverse geringde zwaluwen rondvlogen. Dit erf is daarna in 2005 toegevoegd aan het RAS-project.

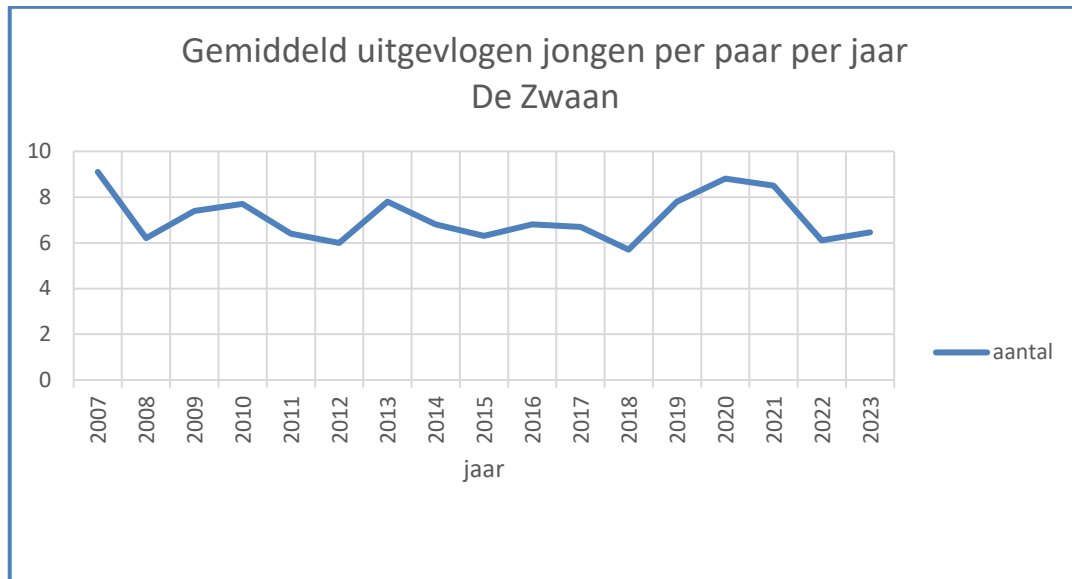
In 2023 broedden er 20 paartjes boerenzwaluwen. Op de oude huisdeel zaten 10 paartjes, in de 1^e stal 5 paren, in de 2^e stal ook 5 paren. Dat is een geringe daling van het aantal.

Er vlogen in totaal 129 jonge boerenzwaluwen uit. Dat is gemiddeld 6,45 per broedpaar. Ondanks predatie door uilenbezoek is dit ongeveer dezelfde opbrengst als vorig jaar.

Tabel 8. Gemiddeld aantal uitgevlogen nestjongen per jaar per broedpaar bij C. de Zwaan.

jaar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
aantal	9,1	6,2	7,4	7,7	6,4	6	7,8	6,8	6,3	6,8	6,7	5,7	7,8	8,8	8,5	6,1	6,45

Figuur 4. Uitgevlogen jongen per paar bij De Zwaan, Oldebroek.



Er broedden 20 paren op het erf, dat zijn 40 broedvogels. E zijn echter 42 vogels gevangen: 20 vrouwtjes en 22 mannetjes. Dat betekent dat eigenlijk alle broedvogels gevangen zijn plus nog 2 extra. Dat komt door het mannenoverschot: in de grotere broedkolonies zwerven altijd wel ongepaarde mannetjes rond die hun kans afwachten alsnog een vrouwtje te kunnen veroveren. Van deze 42 gevangen broedvogels waren er 23 = 54,7% geringd.



Een mooie bruingleurde man, broedend bij Cor de Zwaan. 6 juni 2023 © Foto: B. v.d. Brink.

De gegevens van de 23 geringde boerenzwaluwen op dit erf **broedend in 2023** volgen hieronder.

- Man, op 2aug2017 hier als nestjong geringd. In 2021 en 2022 broedvogel. Oudste vogel in 2023 (zie bijzonderheden) en nu 6 jaar oud.
- Man, op 15juli2019 als nestjong geringd. In 2020, 2021 en 2022 broedvogel. Is nu 4 jaar oud.
- Man, op 21aug2020 als man overjarig geringd op de slaappleats bij Elburg. In 2021 en 2022 hier broedvogel. Heb ik hem in 2020 gemist?
- Man, op 27mei2020 hier als nestjong geringd. In 2021 en 2022 broedvogel.
- Man, op 2juni21 als nestjong hier geringd. In 2022 broedvogel.
- Man, op 19juni2021 als nestjong hier geringd. In 2022 broedvogel.
- Man, op 6juni2022 als nestjong geringd.
- Man, op 22juni2022 hier als nestjong geringd.
- Man, op 24juni2022 als nestjong geringd.
- Man, op 10aug22 als nestjong hier geringd.
- Man, op 21aug20 als 1^e jaars geringd op de slaappleats bij Elburg.
- Man, in 2021 en 2022 broedvogel.
- Vrouw, in 2019, 2020, 2021 en 2022 broedvogel. In 2023 was dit vrouwtje ook tenminste 5 jaar oud!
- Vrouw, in 2020, 2021 en 2022 broedvogel.
- Vrouw, in 2021 en 2022 broedvogel.
- Vrouw, in 2021 en 2022 broedvogel. Op 10juni23 vond ik dit vrouwtje dood in nest 82 in de 2^e stal.
- Vrouw, in 2021 broedvogel.
- Verder waren nog 5 vrouwtjes en 1 mannetje in 2022 ook broedvogel.

Op dit erf broedden 9 boerenzwaluwen die hier als nestjong waren geringd en in 2023 op hun geboorteplaats waren teruggekeerd. Best bijzonder!

Terugmeldingen van geringde boerenzwaluwen.

Er waren helaas geen terugmeldingen van op de erven geringde boerenzwaluwen buiten het ringgebied.

Vindt u op uw erf zwaluwen met ringen, vergeet u dan niet het nummer te noteren (als de vogel nog leeft) of het ringetje te bewaren?

U kunt me altijd bellen: 06 49654954

Voor verdere informatie (ook uit Afrika) kan men terecht op www.boerenzwaluw.nl

Alle eigenaren die hun toestemming gaven voor het betreden van erf, schuren en stallen wil ik zeer hartelijk bedanken voor hun medewerking.

Bennie van den Brink.

Bovenstraatweg 17, 8096 PC Oldebroek.

Tel. 06 49654954.

Email: zwaluwbrink@hotmail.com

Website; www.boerenzwaluw.nl